



Teismo praktikos rinkinys

TEISINGUMO TEISMO (pirmoji kolegija) SPRENDIMAS

2013 m. kovo 14 d.*

„Direktyva 93/13/EEB — Sutartys su vartotojais — Hipoteka užtikrintos paskolos sutartis — Priverstinio vykdymo hipoteka apsaugoto skolinio išsipareigojimo procedūra — Bylą iš esmės nagrinėjančio teismo kompetencija — Nesąžiningos sąlygos — Vertinimo kriterijai“

Byloje C-415/11

dėl *Juzgado de lo Mercantil n° 3 de Barcelona* (Ispanija) 2011 m. liepos 19 d. sprendimu, kurį Teisingumo Teismas gavo 2011 m. rugpjūčio 8 d., pagal SESV 267 straipsnį pateikto prašymo priimti prejudicinį sprendimą byloje

Mohamed Aziz

prieš

Caixa d’Estalvis de Catalunya, Tarragona i Manresa (Catalunyacaixa)

TEISINGUMO TEISMAS (pirmoji kolegija),

kurį sudaro kolegijos pirmininkas A. Tizzano (pranešėjas), teisėjai A. Borg Barthet, M. Ilešič, J.-J. Kasel ir M. Berger,

generalinė advokatė J. Kokott,

posėdžio sekretorė M. Ferreira, vyriausioji administratorė,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį ir įvykus 2012 m. rugsėjo 19 d. posėdžiui,

išnagrinėjęs pastabas, pateiktas:

— M. Aziz, atstovaujamo *abogado* D. Moreno Trigo,

— *Caixa d’Estalvis de Catalunya, Tarragona i Manresa (Catalunyacaixa)*, atstovaujamos *abogado* I. Fernández de Senespleda,

— Ispanijos vyriausybės, atstovaujamos S. Centeno Huerta,

— Europos Komisijos, atstovaujamos M. Owsiany-Hornung, J. Baquero Cruz ir M. van Beek,

susipažinęs su 2012 m. lapkričio 8 d. posėdyje pateikta generalinės advokatės išvada,

priima šį

* Proceso kalba: ispanų.

Sprendimą

- 1 Prašymas priimti prejudicinį sprendimą susijęs su 1993 m. balandžio 5 d. Tarybos direktyvos 93/13/EEB dėl nesąžiningų sąlygų sutartyse su vartotojais (OL L 95, p. 29; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 15 sk., 2 t., p. 288; toliau – direktyva) išaiškinimu.
- 2 Šis prašymas pateiktas nagrinėjant ginčą tarp M. Aziz ir *Caixa d'Estalvis de Catalunya, Tarragona i Manresa (Catalunyacaixa)* (toliau – *Catalunyacaixa*) dėl šių šalių sudarytos hipoteka užtikrintos sutarties tam tikrų sąlygų galiojimo.

Teisinis pagrindas

Sąjungos teisė

- 3 Direktyvos šešioliktoje konstatuojamojoje dalyje nurodyta:
„kadangi <...> pardavėjas ar tiekėjas gali patenkinti sąžiningumo reikalavimą, kai jis dorai ir teisingai veikia kitos šalies atžvilgiu, į kurios teisėtus interesus jis turi atsižvelgti“.
- 4 Direktyvos 3 straipsnyje nustatyta:
„1. Ta sutarties sąlyga, dėl kurios nebuvo atskirai derėtasi, yra laikoma nesąžininga, jeigu pažeidžiant sąžiningumo reikalavimą dėl jos atsiranda ryškus neatitikimas tarp iš sutarties kylančių šalių teisių ir pareigų vartotojo nenaudai.
2. Visada yra laikoma, kad dėl sąlygos nebuvo atskirai derėtasi, jeigu ji buvo parengta iš anksto, ir vartotojas dėl to negalėjo padaryti įtakos sąlygos esmei, ypač iš anksto suformuluotos tipinės sutarties atveju.
<...>
3. Priede pateikiamas orientacinis ir neišsamus sąlygų, kurias galima laikyti nesąžiningomis, sąrašas.“
- 5 Pagal direktyvos 4 straipsnio 1 dalį:
„Nepažeidžiant 7 straipsnio, sutarties sąlygos nesąžiningumas vertinamas, atsižvelgiant į prekių ar paslaugų, dėl kurių buvo sudaryta sutartis, pobūdį, ir sutarties sudarymo metu nurodant visas sutarties sudarymo aplinkybes ir visas kitas tos sutarties arba kitos sutarties, nuo kurios ji priklauso, sąlygas [ir remiantis sutarties sudarymo metu buvusiomis visomis jos sudarymo aplinkybėmis bei visomis kitomis tos sutarties ar kitos sutarties, nuo kurios ji priklauso, sąlygomis].“
- 6 Direktyvos 6 straipsnio 1 dalis suformuluota taip:
„Valstybės narės nustato, kad nesąžiningos sąlygos, naudojamos sutartyje, kurią pardavėjas ar tiekėjas sudaro su vartotoju taip, kaip numatyta jų nacionalinės teisės aktuose, nebūtų [nėra] privalomos vartotojui, ir kad sutartis ir toliau būtų [bus] šalims privaloma tomis sąlygomis, jei ji gali išlikti be nesąžiningų nuostatų [sąlygų].“

7 Direktyvos 7 straipsnio 1 dalyje sakoma:

„Valstybės narės užtikrina, kad vartotojų ir konkurentų naudai egzistuočių pakankamos ir veiksmingos priemonės, užkertančios kelią nuolatiniam nesąžiningų sąlygų naudojimui sutartyse, pardavėjų ar tiekėjų sudaromose su vartotojais.“

8 Direktyvos priedo 1 punkte išvardijamos šios direktyvos 3 straipsnio 3 dalyje nurodytos sąlygos. Šis priedas, be kita ko, apima šias sąlygas:

„1. Sąlygos, kurių tikslas arba rezultatas:

<...>

e) reikalauti iš bet kurio vartotojo, kuris neįvykdo savo įsipareigojimo, kaip kompensaciją už tai sumokėti neproporcingai didelę sumą;

<...>

q) panaikinti arba trukdyti vartotojo teisei pareikšti ieškinį arba naudotis bet kuria kita teisinės apsaugos priemone, ypač reikalaujant, kad vartotojas ginčus pavestų spręsti išskirtinai arbitražui, kuriam nėra taikomos teisinės [teisės aktų] nuostatos, nederamai apriboti jo turimus įrodymus arba skirti jam įrodinėjimo pareigą, kuri pagal taikytinus teisės aktus turėtų tekti kitai sutarties šaliai.“

Ispanijos teisė

9 Ispanijos teisėje vartotojų apsauga nuo nesąžiningų sąlygų iš pradžių buvo užtikrinama 1984 m. liepos 19 d. Bendrojo įstatymu Nr. 26/1984 dėl vartotojų ir naudotojų apsaugos (*Ley General 26/1984 para la Defensa de los Consumidores y Usuarios*, BOE, Nr. 176, 1984 m. liepos 24 d., p. 21686).

10 Paskui Bendrasis įstatymas Nr. 26/1984 buvo iš dalies pakeistas 1998 m. balandžio 13 d. Įstatymu Nr. 7/1998 dėl sutarčių bendrųjų sąlygų (*Ley 7/1998 sobre condiciones generales de la contratación*) (BOE, Nr. 89, 1998 m. balandžio 14 d., p. 12304), kuriuo į Ispanijos vidaus teisę perkelta Direktyva 93/13.

11 Galiausiai 2007 m. lapkričio 16 d. Karaliaus įstatyminiu dekretu Nr. 1/2007 dėl Bendrojo įstatymo dėl vartotojų ir naudotojų apsaugos bei kitų papildomų įstatymų išdėstymo nauja redakcija (*Real Decreto Legislativo 1/2007 por el que se aprueba el texto refundido de la Ley General para la Defensa de los Consumidores y Usuarios y otras leyes complementarias*) (BOE, Nr. 287, 2007 m. lapkričio 30 d., p. 49181) priimtas kodifikuotas, iš dalies pakeistas Įstatymo Nr. 26/1984 tekstas.

12 Kaip nurodyta Karaliaus įstatyminio dekreto Nr. 1/2007 82 straipsnyje:

„1. Nesąžiningomis sąlygomis laikomos visos sąlygos, dėl kurių nebuvo atskirai derėtasi, ir visa praktika, dėl kurios aiškiai nesusitarta, dėl kurių, nepaisant sąžiningumo reikalavimo, atsiranda reikšmingas iš sutarties kylančių šalių teisių ir pareigų neatitikimas vartotojo ir naudotojo nenaudai.

<...>

3. Sutarties sąlygos nesąžiningumas vertinamas atsižvelgiant į prekių ar paslaugų, dėl kurių buvo sudaryta sutartis, pobūdį ir sutarties sudarymo metu egzistavusias visas sutarties sudarymo aplinkybes, taip pat visas kitas tos sutarties arba kitos sutarties, nuo kurios ji priklauso, sąlygas.

4. Nepaisant to, kas išdėstyta pirmesnėse dalyse, bet kuriuo atveju nesąžiningomis sąlygomis laikomos tokios sąlygos, kurios, kaip numatyta 85–90 straipsniuose:

- a) daro sutartį priklausomą nuo pardavėjo ar tiekėjo valios;
- b) apriboja vartotojo ir naudotojo teises;
- c) lemia abipusiškumo nebuvimą sutartyje;
- d) įpareigoja vartotoją ir naudotoją pateikti neproporcingas garantijas arba nepragrįstai nustato įrodinėjimo pareigą;
- e) yra neproporcingos sutarties sudarymo ir vykdymo požyriui arba
- f) prieštarauja jurisdikcijos ir taikytinos teisės taisyklėms.“

13 Kalbant apie mokėjimo įsakymo procedūrą, pažymėtina, kad Civilinio proceso kodekso (*Ley de Enjuiciamiento Civil*) redakcijos, galiojusios tą dieną, kai buvo pradėta procedūra, dėl kurios kilo ginčas pagrindinėje byloje, III knygos IV antraštinės dalies V skyriuje „Priverstinio vykdymo iš hipoteka ar garantija įkeisto turto ypatumai“ esančiuose, be kita ko, 681–698 straipsniuose reglamentuojama pagrindinėje byloje nagrinėjama priverstinio vykdymo hipoteka apsaugoto skolinio įsipareigojimo procedūra.

14 Civilinio proceso kodekso 695 straipsnyje sakoma:

„1. Vykstant šiame skyriuje nurodytoms procedūroms skolininko pareikštas prieštaravimas priimtinas tik jeigu jis grindžiamas tokiais pagrindais:

- 1) garantijos arba garantija užtikrinto skolinio įsipareigojimo išnykimas, jei pateikiama registro pažyma, iš kurios paaiškėja hipotekos arba prireikus įkeitimo (kai daiktas neperduodamas) panaikinimas, arba notarinės formos dokumentas, patvirtinantis gautą mokėjimą arba garantijos panaikinimą;
- 2) mokėtinos sumos apskaičiavimo klaida, kai užtikrintas skolinis reikalavimas yra atsiskaitymų tarp kreditoriaus ir skolininko sąskaitos uždarymo likutis. Skolininkas privalo pateikti savo banko sąskaitos išrašo egzempliorių ir prieštaravimas yra priimtinas tik tada, kai ten nurodytas sąskaitos likutis ir kreditoriaus pateikto banko sąskaitos išrašo likutis skiriasi.

<...>

- 3) <...> kita garantija ar hipoteka <...>, įregistruoti anksčiau nei šio proceso pagrindą sudarantis turto suvaržymas, kurie turi būti patvirtinti atitinkama registro pažyma.

2. Pareiškus prieštaravimą pagal 1 dalį, teismo kancleris sustabdo priverstinį vykdymą ir nurodo šalims nustatytu laiku atvykti į teismą, priėmusiam nutartį dėl priverstinio vykdymo, tačiau ne anksčiau kaip likus keturioms dienoms iki teismo posėdžio datos. Per posėdį teismas išklausos šalį, priima pateikiamus dokumentus ir per dvi dienas priima tinkamą sprendimą, kurį išdėsto nutarties forma <...>“

15 Civilinio proceso kodekso 698 straipsnyje nustatyta:

„1. Bet kuris kitas skolininko, trečiojo asmens, kuris yra savininkas, ar kitų suinteresuotųjų asmenų skundas, nenurodytas pirmesniuose straipsniuose, įskaitant skundus dėl nuosavybės teisę patvirtinančio dokumento negaliojimo ar pasibaigimo, skolos aiškumo, išnykimo ar dydžio, išnagrinėjamas atitinkamame teismo sprendime, tačiau tai nesustabdo ir nenutraukia šiame skyriuje numatyto teismo priverstinio vykdymo proceso.

<...>

2. Pateikus 1 dalyje nurodytą skundą arba jau vykstant vėliau šio skundo pagrindu pradėtam procesui, galima prašyti užtikrinti sprendimo, kuris bus priimtas šiame procese, vykdymą sulaikant visą ar dalį kreditoriui pagal šiame skyriuje reglamentuojamą procesą mokėtinos sumos.

Jei nurodyti pagrindai, teismo nuomone, yra pakankami, jis pateiktų dokumentų pagrindu nusprendžia nurodyti atlikti minėtą sulaikymą. Jei nėra akivaizdu, kad prašymą dėl sulaikymo pateikęs asmuo yra žinomas kaip pakankamai mokus, teismas privalo iš anksto iš jo pareikalauti pakankamo dydžio garantijos, užtikrinančios delpinigių padengimą ir kitos žalos, kurią kreditorius gali patirti, atlyginimą.

3. Jei kreditorius mokėjimo sumą, kurią buvo nurodyta sulaikyti įvykus 1 dalyje nurodyto procesui, užtikrina garantija, kurią teismas laiko pakankama, sulaikymas panaikinamas.“

16 Klostantis bylos faktinėms aplinkybėms galiojusio Hipotekos įstatymo (*Ley Hipotecaria*), kurio kodifikuota redakcija patvirtinta 1946 m. vasario 8 d. dekretu (BOE, Nr. 58, 1946 m. vasario 27 d., p. 1518), 131 straipsnyje numatyta:

„Prevenciniai prašymų hipoteką pripažinti negaliojančia įrašai ar kitokie įrašai, grindžiami kitais atvejais, nei galinčiais lemti priverstinio vykdymo sustabdymą, panaikinami remiantis 133 straipsnyje numatyta nutartimi dėl panaikinimo, jeigu tokie įrašai yra vėlesni nei išduodant turto suvaržymo pažymėjimą parašėte įrašyta pastaba. Įrašo dalykas negali būti dokumentas, patvirtinantis, kad hipoteka užtikrinta skola buvo apmokėta, nebent minėtoje parašėte padarytas įrašas prieš tai buvo panaikintas šiuo tikslu teismo priimta nutartimi.“

17 Hipotekos įstatymo 153bis straipsnyje sakoma:

„<...> šalys gali susitarti, kad nevykdymo atveju mokėtina suma yra ta, kuri atitinka paskolą išdavusios finansų įstaigos šalių sutartu būdu apskaičiuotąją.

Pasibaigus terminui, dėl kurio šalys susitarė, arba bet kokiam jo pratęsimui, laikantis šio įstatymo 129 ir 153 straipsnių ir analogiškų Civilinio proceso kodekso nuostatų gali būti pradedamas priverstinis hipoteka apsaugoto skolinio įsipareigojimo vykdymas.“

Pagrindinė byla ir prejudiciniai klausimai

18 2007 m. liepos 19 d. Maroko pilietis M. Aziz, kuris dirbo Ispanijoje nuo 1993 m. gruodžio mėn., pasirašė su *Catalunyacaixa* hipoteka užtikrintą paskolos sutartį, kuri buvo patvirtinta notariškai. Hipoteka įkeistas nekilnojamas turtas – M. Aziz šeimos būstas, kurio savininkas jis buvo nuo 2003 m.

19 *Catalunyacaixa* suteikė 138 000 EUR dydžio paskolą. Ji turėjo būti grąžinta per 33 anuitetus, sumokėjus iš viso 396 mėnesines įmokas nuo 2007 m. rugpjūčio 1 d.

- 20 Kaip matyti iš Teisingumo Teismui pateiktos bylos medžiagos, šioje su *Catalunyacaixa* sudarytos paskolos sutarties 6 sąlygoje numatyti 18,75 % dydžio metiniai delspinigiai, automatiškai taikomi nuo pasibaigus terminui nesumokėtos sumos, ir nereikia pateikti jokio reikalavimo.
- 21 Be to, pagal minėtos sutarties 6bis sąlygą *Catalunyacaixa* suteikta galimybė pareikalauti sumokėti visą skolą, jei per sutartus terminus skolininkas neįvykdė savo pareigos sumokėti kurią nors pagrindinės paskolos sumos ar jos palūkanų dalį.
- 22 Galiausiai tos pačios sutarties 15 sąlygoje, kuria reglamentuojamas susitarimas dėl negrąžintos skolos dydžio apskaičiavimo, numatyta *Catalunyacaixa* galimybė ne tik pasinaudoti priverstinio vykdymo hipoteka apsaugoto skolinio įsipareigojimo procedūra, bet ir pačiam tiesiogiai šiuo tikslu nustatyti negrąžintos skolos dydį išduodant atitinkamą pažymą, kurioje nurodyta reikalaujama sumokėti suma.
- 23 M. Aziz reguliariai mokėjo savo mėnesines įmokas nuo 2007 m. liepos mėn. iki 2008 m. gegužės mėn., tačiau nuo 2008 m. birželio mėn. jų jau nebemokėjo. Tokiomis aplinkybėmis *Catalunyacaixa* 2008 m. spalio 28 d. kreipėsi į notarą, kad jis išduotų dokumentą, kuriame nustatyta skola. Notaras patvirtino, kad iš pateiktų dokumentų ir paskolos sutarties turinio matyti, jog skolos dydis yra iš viso 139 764,76 euro ir ši suma atitinka nesumokėtas įmokas kartu su įprastomis palūkanomis ir palūkanomis už praleistą terminą.
- 24 Pareikalavęs M. Aziz sumokėti ir jam to nepadarius, 2009 m. kovo 11 d. *Catalunyacaixa* prieš suinteresuotąjį asmenį *Juzgado de Primera Instancia n° 5 de Martorell* pradėjo priverstinio vykdymo procesą ir pareikalavo iš M. Aziz sumokėti šias sumas: 136 674,02 euro pagrindinę sumą, 90,74 euro už nesumokėtas palūkanas ir 41 902,21 euro palūkanų ir išlaidų.
- 25 M. Aziz neatvyko pagal šaukimą į teismą, todėl 2009 m. gruodžio 15 d. šis teismas nurodė atlikti priverstinį vykdymą. Taigi M. Aziz buvo išsiųstas mokėjimo įsakymas, tačiau jis į jį visai neatsakė.
- 26 Tokiomis aplinkybėmis 2010 m. liepos 20 d. buvo surengtos varžytinės nekilnojamajam turtui parduoti ir nebuvo pateiktas joks pasiūlymas. Todėl vadovaudamasis Civilinio proceso kodekso nuostatomis *Juzgado de Primera Instancia n° 5 de Martorell* sutiko, kad šis turtas būtų parduotas už 50 % jo vertės. Minėtas teismas nustatė datą (2011 m. sausio 20 d.), kurią nuosavybės teisė į nekilnojamąjį turtą turėjo būti perduota pirkėjui. Todėl M. Aziz buvo iškeldintas iš būsto.
- 27 Šiek tiek anksčiau prieš šį įvykį, t. y. 2011 m. sausio 11 d., M. Aziz vis dėlto pateikė *Juzgado de lo Mercantil n° 3 de Barcelona* prašymą priimti sprendimą dėl pripažinimo, kuriuo hipoteka užtikrintos sutarties 15 sąlyga būtų pripažinta niekine, nes, anot jo, ji nesąžininga, todėl priverstinio vykdymo procesas irgi turėtų būti pripažintas niekiniu.
- 28 Tokiomis aplinkybėmis *Juzgado de lo Mercantil n° 3 de Barcelona* visų pirma išreiškė abejonių dėl Ispanijos teisės atitikties direktyva nustatytam teisiniam pagrindui.
- 29 Konkrečiai kalbant, jis pabrėžė: jei siekdamas priverstinio vykdymo kreditorius pasirenka priverstinio vykdymo hipoteka apsaugoto skolinio įsipareigojimo procedūrą, galimybės remtis vienos iš paskolos sutarties sąlygų nesąžiningumu yra labai ribotos, nes jomis galima pasinaudoti tik vėliau vykstančiame bylos nagrinėjimo iš esmės procese, kuris neturi stabdomojo poveikio. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas mano, kad tokiomis aplinkybėmis Ispanijos teismui yra ypač sunku užtikrinti veiksmingą vartotojo gynybą minėtoje priverstinio vykdymo hipoteka apsaugoto skolinio įsipareigojimo procedūroje bei atitinkamame bylos nagrinėjimo iš esmės procese.
- 30 Be to, *Juzgado de lo Mercantil n° 3 de Barcelona* manė, kad sprendžiant pagrindinę bylą kyla kitų klausimų, be kita ko, susijusių su direktyvos priedo 1 punkto e papunktyje vartojamos formuluotės „sąlygos, kurių tikslas arba rezultatas reikalauti iš bet kurio vartotojo, kuris neįvykdo savo įsipareigojimo, kaip kompensaciją už tai sumokėti neproporcingai didelę sumą“ ir minėto priedo

1 punkto q papunktyje vartojamos formuluotės „sąlygos, kurių tikslas arba rezultatas panaikinti arba trukdyti vartotojo teisei pareikšti ieškinį arba naudotis bet kuria kita teisinės apsaugos priemone“ aiškinimu. Yra neaišku, ar ilgalaikėse sutartyse esančios sąlygos dėl priešlaikinio pasibaigimo, dėl delspinigių nustatymo ir dėl to, kad paskolos davėjas vienašališkai nustato visos skolos apskaičiavimo mechanizmus, atitinka šios direktyvos priedo nuostatas.

31 Šiomis aplinkybėmis *Juzgado de lo Mercantil n° 3 de Barcelona*, abejodamas dėl teisingo Sąjungos teisės aiškinimo, nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui tokius prejudicinius klausimus:

„1. Ar priverstinio vykdymo iš hipoteka ar kitaip įkeisto turto remiantis teisiniais dokumentais sistema, numatyta Ispanijos civilinio proceso kodekso 695 ir paskesniuose straipsniuose, kartu su Ispanijos proceso teisėje numatytų jos prieštaravimo pagrindų apribojimais yra aiškus vartotojo apsaugos apribojimas, nes ji formaliai ir faktiškai neleidžia vartotojui pasinaudoti teise pareikšti ieškinį ar kitomis teisminės gynybos priemonėmis, kurios užtikrina veiksmingą jo teisių gynybą?

2. Kaip reikia suprasti neproporcingumo sąvoką, kiek ji susijusi su:

- a) priešlaikinio ilgalaikių sutarčių (šiuo atveju – sudarytos 33 metams) pasibaigimo dėl įsipareigojimų nevykdymo labai ribotą ir konkretų laiko tarpą galimybe;
- b) nustatymu delspinigių normos (šiuo atveju didesnės nei 18 %), kuri neatitinka kitose sutartyse su vartotojais (dėl vartojimo kreditų) numatytų delspinigių nustatymo kriterijų ir kitos srities sutartyse su vartotojais gali būti laikoma nesąžininga, tačiau kuriai sutartyse dėl nekilnojamojo turto nėra aiškos teisės aktuose nustatytos ribos, netgi tais atvejais, kai delspinigiai taikomi ne tik nesumokėtoms įmokoms, bet ir visoms įmokoms, kurios tapo mokėtinos dėl priešlaikinio paskolos sutarties pasibaigimo;
- c) tuo, kad paskolos davėjas vienašališkai nustato kintamų palūkanų (įprastų ir delspinigių) apskaičiavimo ir nustatymo mechanizmus, kurie susiję su priverstinio vykdymo hipoteka apsaugoto skolinio įsipareigojimo galimybe ir kurie per priverstinio vykdymo procesą skolininkui neleidžia pareikšti prieštaravimo dėl skolos dydžio apskaičiavimo ir reikalauja, kad jis pradėtų procesą dėl pripažinimo, kurio galutinis sprendimas būtų priimtas užbaigus priverstinį vykdymą arba bent jau kai skolininkas būtų netekęs hipoteka arba garantija užtikrinto turto – tai yra labai svarbus klausimas, kai paskolos prašoma būstui įsigyti, o atliekant priverstinį vykdymą, iškeldinama iš būsto?“

Dėl prejudicinių klausimų

Dėl priimtinumų

32 *Catalunyacaixa* ir Ispanijos Karalystei kyla abejonių dėl pirmojo klausimo priimtumo, nes jis nebus naudingas prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui jo nagrinėjamam ginčui išspręsti. Šiuo klausimu jie tvirtina, kad šis ginčas vyksta per bylos nagrinėjimo iš esmės procesą, kuris yra autonomiškas ir atskiras, palyginti su priverstinio vykdymo hipoteka apsaugoto skolinio įsipareigojimo procedūra, ir jis susijęs tik su pagrindinėje byloje nagrinėjamos paskolos sutarties 15 sąlygos negaliojimu atsižvelgiant į vartotojų apsaugos teisės aktus. Todėl atsakymas dėl priverstinio vykdymo hipoteka apsaugoto skolinio įsipareigojimo procedūros atitikties direktyvai nei reikalingas, nei svarbus minėtam ginčui išspręsti.

- 33 Tuo pačiu klausimu Ispanijos Karalystė ir *Catalunyacaixa* ginčija ir antrojo klausimo priimtinumą tiek, kiek minėtu klausimu siekiama išsiaiškinti neproporcingumo sąvoką, kaip ji suprantama atitinkamose direktyvos nuostatose, kiek tai susiję su ilgalaikėse sutartyse esančiomis sąlygomis dėl priešlaikinio užbaigimo ir delspinigių nustatymo. Iš tikrųjų jie teigia, kad šios sąlygos visiškai nesusijusios su pagrindinėje byloje nagrinėjamo ginčo dalyku ir taip pat negali būti naudingos siekiant įvertinti pagrindinėje byloje nagrinėjamos paskolos sutarties 15 sąlygos nesąžiningumą.
- 34 Šiuo klausimu visų pirma reikia priminti, kad pagal nusistovėjusią teismo praktiką, vykstant SESV 267 straipsnyje numatytam procesui, pagrįstam aiškiu nacionalinių teismų ir Teisingumo Teismo jurisdikcijos atskyrimu, pagrindinėje byloje nagrinėjamų faktinių aplinkybių konstatavimas bei vertinimas ir nacionalinės teisės aiškinimas bei taikymas priklauso tik nacionalinio teismo jurisdikcijai. Taip pat tik byla nagrinėjantis nacionalinis teismas, atsakingas už sprendimo priėmimą, atsižvelgdamas į konkrečios bylos aplinkybes, turi įvertinti Teisingumo Teismui pateikiamų klausimų reikalingumą ir svarbą. Todėl iš esmės, jei pateikti klausimai susiję su Sąjungos teisės išaiškinimu, Teisingumo Teismas turi priimti sprendimą (2012 m. birželio 14 d. Sprendimo *Banco Español de Crédito* C-618/10, 76 punktas ir jame nurodyta teismų praktika).
- 35 Taigi nacionalinio teismo pateiktą prašymą priimti prejudicinį sprendimą Teisingumo Teismas gali atmesti tik tada, jei akivaizdu, jog prašomas Sąjungos teisės išaiškinimas visiškai nesusijęs su pagrindinės bylos faktais ar dalyku, kai problema hipotetinė arba kai Teisingumo Teismui nežinomos faktinės ir teisinės aplinkybės, reikalingos, tam, kad jis galėtų naudingai atsakyti į jam pateiktus klausimus (minėto Sprendimo *Banco Español de Crédito* 77 punktas ir jame nurodyta teismų praktika).
- 36 Šiuo atveju taip nėra.
- 37 Iš tiesų reikia pažymėti, kad pagal Ispanijos proceso sistemą vykstant *Catalunyacaixa* prieš M. Aziz pradėtai priverstinio vykdymo hipoteka apsaugoto skolinio išipareigojimo procedūrai M. Aziz galėjo ginčyti jo su šia kredito įstaiga sudarytos sutarties, kurios pagrindu buvo pradėtas priverstinio vykdymo procesas, nesąžiningumą ne priverstinio vykdymo klausimus nagrinėjančiame teisme *Juzgado de Primera Instancia n° 5 de Martorell*, bet byla iš esmės nagrinėjančiame teisme *Juzgado de lo Mercantil n° 3 de Barcelona*.
- 38 Tokiomis aplinkybėmis, kaip teisingai pažymi Europos Komisija, *Juzgado de lo Mercantil n° 3 de Barcelona* pateiktą pirmąjį klausimą reikia suprasti plačiąja prasme, t. y. kad juo siekiama iš esmės įvertinti teismui, nagrinėjančiam byla iš esmės ir turinčiam jurisdikciją vertinti pagrindinėje byloje nagrinėjamoje sutartyje, iš kurios kyla pagal minėtą priverstinio vykdymo procedūrą reikalaujama sumokėti skola, esančių sąlygų nesąžiningumą, pripažintų įgaliojimų atitiktį direktyvai, atsižvelgiant į per priverstinio vykdymo hipoteka apsaugoto skolinio išipareigojimo procedūrą leistiną protesto pagrindų apribojimą.
- 39 Tokiomis aplinkybėmis ir atsižvelgiant į tai, kad Teisingumo Teismas turi prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui pateikti naudingą atsakymą, kuris leistų išspręsti jo nagrinėjamą ginčą (žr. 2000 m. lapkričio 28 d. Sprendimo *Roquette Frères*, C-88/99, Rink. p. I-10465, 18 punktą ir 2010 m. kovo 11 d. Sprendimo *Attanasio Group*, C-384/08, Rink. p. I-2055, 19 punktą), reikia konstatuoti, kad nėra akivaizdu, jog pirmajame klausime prašomas Sąjungos teisės išaiškinimas nesusijęs su pagrindinėje byloje nagrinėjamo ginčo faktais ar dalyku.
- 40 Be to, negalima paneigti, kad antrajame klausime prašomas neproporcingumo sąvokos, kaip ji suprantama pagal atitinkamas direktyvos nuostatas, išaiškinimas galėtų būti naudingas *Juzgado de lo Mercantil n° 3 de Barcelona* nagrinėjamam ginčui išspręsti.

41 Iš tikrųjų, kaip pažymi generalinė advokatė savo išvados 62 ir 63 punktuose, nors pagrindinėje byloje M. Aziz pateiktas prašymas dėl panaikinimo susijęs tik su paskolos sutarties 15 sąlygos galiojimu, pakanka konstatuoti, kad, pirma, vadovaujantis direktyvos 4 straipsnio 1 dalimi, minėtame klausime nurodytų kitų sutarties sąlygų bendra apžvalga gali turėti įtakos šioje byloje ginčijamos sąlygos vertinimui, ir, antra, vadovaujantis Teisingumo Teismo praktika, nacionalinis teismas privalo savo iniciatyva įvertinti visų į direktyvos taikymo sritį patenkančių sutarties sąlygų nesąžiningumą, net jeigu šiuo klausimu nėra aiškaus prašymo, jei tik jam žinomos šiuo klausimu reikalingos teisinės ir faktinės aplinkybės (šiuo klausimu žr. 2009 m. birželio 4 d. Sprendimo *Pannon GSM*, C-243/08, Rink. p. I-4713, 31 ir 32 punktus ir minėto Sprendimo *Banco Español de Crédito* 43 punktą).

42 Todėl visi prejudiciniai klausimai yra priimtini.

Dėl esmės

Dėl pirmojo klausimo

43 Pirmuoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės klausia, ar direktyvą reikia aiškinti kaip draudžiančią valstybės narės teisės nuostatas, kaip antai nagrinėjamas pagrindinėje byloje, kuriose vykstant priverstinio vykdymo hipoteka apsaugoto skolinio išsipareigojimo procedūrai nenumatyti prieštaravimo pagrindai, susiję su vartotojų ir pardavėjo ar tiekėjo sudarytoje sutartyje esančios sąlygos nesąžiningumu, ir pagal kurias byla iš esmės nagrinėjančiam teismui, turinčiam jurisdikciją įvertinti tokios sąlygos nesąžiningumą, neleidžiama imtis laikinųjų apsaugos priemonių, užtikrinančių visišką jo galutinio sprendimo veiksmingumą.

44 Siekiant atsakyti į šį klausimą, pirmiausia reikia priminti, jog direktyva nustatyta apsaugos sistema pagrįsta idėja, kad vartotojo padėtis yra mažiau palanki nei pardavėjo ar tiekėjo tiek dėl galimybių derėtis, tiek dėl informacijos lygio (minėto Sprendimo *Banco Español de Crédito* 39 punktas).

45 Atsižvelgiant į tokią mažiau palankią padėtį, direktyvos 6 straipsnio 1 dalyje numatyta, kad nesąžiningos sąlygos nėra privalomos vartotojui. Taigi iš teismo praktikos matyti, jog tai yra imperatyvi nuostata, kuria formalią pusiausvyrą, sutartimi nustatytą tarp sutarties šalių teisių ir pareigų, siekiama pakeisti realia pusiausvyra, galinčia atkurti sutarties šalių lygybę (minėto Sprendimo *Banco Español de Crédito* 40 punktas ir jame nurodyta teismų praktika).

46 Tokiomis aplinkybėmis Teisingumo Teismas jau daug kartų yra pabrėžęs, jog nacionalinis teismas turi *ex officio* įvertinti sutarties sąlygos, patenkančios į direktyvos taikymo sritį, nesąžiningumą, ir taip kompensuoti disbalansą tarp vartotojo ir pardavėjo ar tiekėjo, jei tik jam žinomos šiuo klausimu reikalingos teisinės ir faktinės aplinkybės (minėtų sprendimų *Pannon GSM* 31 ir 32 punktai bei *Banco Español de Crédito* 42 ir 43 punktai).

47 Taigi priimdamas sprendimą dėl nacionalinio teismo, vykstant procesui pagal rungimosi principą, kuris pradėtas vartotojui pateikus prieštaravimą dėl mokėjimo įsakymo, pateikto prašymo priimti prejudicinį sprendimą, Teisingumo Teismas nusprendė, kad šis teismas turi *ex officio* imtis tyrimo priemonių, kad nustatytų, ar pardavėjo arba tiekėjo su vartotoju sudarytoje sutartyje numatyta išimtinę teritorinę jurisdikciją suteikianti sąlyga patenka į direktyvos taikymo sritį, o atsakius į šį klausimą teigiamai, *ex officio* įvertinti galimą tokios sąlygos nesąžiningumą (2010 m. lapkričio 9 d. Sprendimo *VB Pénzügyi Lízing*, C-137/08, Rink. p. I-10847, 56 punktas).

48 Taip pat Teisingumo Teismas patikslino, jog direktyva draudžiamos valstybės narės teisės nuostatos, pagal kurias teismui, gavusiam prašymą išduoti mokėjimo įsakymą, neleidžiama *ex officio* įvertinti *in limine litis* ar koku nors kitu proceso etapu, net jei jam žinomos šiuo tikslu reikalingos teisinės ir

faktinės aplinkybės, pardavėjo ar tiekėjo ir vartotojo sudarytoje sutartyje esančios sąlygos dėl palūkanų už praleistą terminą nesąžiningumo, jei vartotojas nepateikė prieštaravimo (minėto Sprendimo *Banco Español de Crédito* 57 punktą).

- 49 Vis dėlto pagrindinė byla nuo bylų, kuriose priimti minėti sprendimai *VB Pénzügyi Lízing* ir *Banco Español de Crédito*, skiriasi tuo, kad ji susijusi su teismui, kuris iš esmės nagrinėja su priverstinio vykdymo hipoteka apsaugoto skolinio išipareigojimo procedūra susijusią bylą, tenkančios atsakomybės apibrėžtimi, siekiant prireikus užtikrinti sprendimo dėl esmės, kuriuo sutarties sąlyga pripažįstama nesąžininga ir kuris yra pagrindas išduoti vykdomąjį dokumentą, taigi ir pradėti minėto priverstinio vykdymo procesą, veiksmingumą.
- 50 Šiuo atžvilgiu reikia konstatuoti, kad, nesant nacionalinių priverstinio vykdymo mechanizmų suderinimo, pagal valstybių narių procesinės autonomijos principą per priverstinio vykdymo hipoteka apsaugoto skolinio išipareigojimo procedūrą leistinų prieštaravimo pagrindų įgyvendinimo tvarka ir bylą iš esmės nagrinėjančiam teismui, turinčiam jurisdikciją nagrinėti sutarčių sąlygų, pagal kurias parengtas vykdomasis dokumentas, teisėtumą, suteikti įgaliojimai priskiriami šių valstybių vidaus teisės tvarkai, tačiau su sąlyga, kad jos nėra mažiau palankios, nei reglamentuojančios panašias situacijas, kurioms taikoma vidaus teisė (lygiavertiškumo principas), ir kad dėl jų netampa praktiškai neįmanoma ar pernelyg sudėtinga pasinaudoti Sąjungos teise vartotojams suteiktomis teisėmis (veiksmingumo principas) (šiuo klausimu žr. 2006 m. spalio 26 d. Sprendimo *Mostaza Claro*, C-168/05, Rink. p. I-10421, 24 punktą ir 2009 m. spalio 6 d. Sprendimo *Asturcom Telecomunicaciones*, C-40/08, Rink. p. I-9579, 38 punktą).
- 51 Dėl lygiavertiškumo principo reikia pažymėti, kad Teisingumo Teismas neturi jokių duomenų, galinčių sukelti abejonių dėl pagrindinėje byloje nagrinėjamų teisės nuostatų suderinamumo su šiuo principu.
- 52 Iš tiesų iš bylos medžiagos matyti, kad pagal Ispanijos proceso sistemą teismui, iš esmės nagrinėjančiam su priverstinio vykdymo hipoteka apsaugoto skolinio išipareigojimo procedūra susijusią bylą, draudžiama imtis laikinųjų apsaugos priemonių, užtikrinančių galutinio sprendimo veiksmingumą, ne tik jam vertinant pardavėjo ar tiekėjo su vartotoju sudarytoje sutartyje esančios sąlygos nesąžiningumą direktyvos 6 straipsnio atžvilgiu, bet ir tokios sąlygos prieštaravimą nacionalinės teisės viešosios tvarkos normoms, o tai jis vis dėlto turi patikrinti (šiuo klausimu žr. minėto Sprendimo *Banco Español de Crédito* 48 punktą).
- 53 Kiek tai susiję su veiksmingumo principu, reikia priminti, kad pagal nusistovėjusią Teisingumo Teismo praktiką kiekvieną atvejį, kai kyla klausimas, ar dėl nacionalinės procesinės nuostatos Sąjungos teisės taikymas tampa neįmanomas ar pernelyg sudėtingas, reikia nagrinėti atsižvelgiant į šios nuostatos svarbą visame procese, į proceso eigą ir jo ypatumus įvairiose nacionalinėse instancijose (minėto Sprendimo *Banco Español de Crédito* 49 punktą).
- 54 Nagrinėjamu atveju iš Teisingumo Teismui pateiktos bylos medžiagos matyti, kad priverstinio vykdymo hipoteka apsaugoto skolinio išipareigojimo procedūroje skolininko pareikštas prieštaravimas priimtinas, tik jeigu jis grindžiamas garantijos arba garantija užtikrinto skolinio išipareigojimo išnykimu arba mokėtinės sumos apskaičiavimo klaida, kai užtikrintas skolinis reikalavimas yra atsiskaitymų tarp kreditoriaus ir skolininko sąskaitos uždarymo likutis arba yra kita hipoteka ar įkeitimas, įregistruoti anksčiau nei šio proceso pagrindą sudarantis turto suvaržymas.
- 55 Pagal Civilinio proceso kodekso 698 straipsnį bet kuris kitas skolininko galimas skundas, įskaitant skundus dėl nuosavybės teisę patvirtinančio dokumento negaliojimo ar pasibaigimo, skolos aiškumo, išnykimo ar dydžio, išnagrinėjamas atitinkamame teismo sprendime, tačiau tai nesustabdo ir nenutraukia aptariamame skyriuje numatyto teismo priverstinio vykdymo proceso.

- 56 Be to, pagal Hipotekos įstatymo 131 straipsnį prevenciniai prašymų hipoteką pripažinti negaliojančia įrašai ar kitokie įrašai, grindžiami kitais atvejais nei galinčiais nulemti priverstinį vykdymą, panaikinami remiantis šio įstatymo 133 straipsnyje numatyta nutartimi dėl panaikinimo, jeigu tokie įrašai yra vėlesni, nei išduodant turto suvaržymo pažymėjimą parašėje įrašyta pastaba.
- 57 Iš to, kas išdėstyta, darytina išvada, jog pagal Ispanijos proceso sistemą galutinis hipoteka įkeisto turto pardavimas trečiajam asmeniui tampa neatšaukiamas, net jei dėl bylą iš esmės nagrinėjančiame teisme vartotojo ginčijamos sąlygos nesąžiningumo priverstinio vykdymo hipoteka apsaugoto skolinio įsipareigojimo procedūra tampa niekinė, nebent vartotojas yra padaręs prevencinį prašymo hipoteką pripažinti negaliojančią įrašą anksčiau, nei parašėje įrašyta minėta pastaba.
- 58 Šiuo klausimu vis dėlto svarbu konstatuoti, kad, atsižvelgiant į pagrindinėje byloje nagrinėjamos priverstinio vykdymo hipoteka apsaugoto skolinio įsipareigojimo procedūros eigą ir ypatumus, toks atvejis turi būti laikomas mažai tikėtinas, nes yra didelė rizika, kad atitinkamas vartotojas nepadarys minėto prevencinio įrašo per šiuo tikslu nustatytus terminus arba dėl ypatingo aptariamo priverstinio vykdymo proceso greitumo, arba dėl to, kad jis nežino ar nesuvokia savo teisių apimties (šiuo klausimu žr. minėto Sprendimo *Banco Español de Crédito* 54 punkto).
- 59 Taigi reikia konstatuoti, kad tokia proceso sistema, kiek pagal ją bylą iš esmės nagrinėjančiam teismui, kuriam vartotojas pateikė prašymą pripažinti sutarties sąlygą, kuria grindžiamas vykdomasis dokumentas, nesąžininga, neįmanoma imtis laikinųjų apsaugos priemonių, skirtų sustabdyti priverstinio vykdymo hipoteka apsaugoto skolinio įsipareigojimo procedūrą ar ją nutraukti, kai tokias priemones būtina paskirti siekiant užtikrinti visišką jo galutinio sprendimo veiksmingumą, gali pakenkti direktyva siekiamos apsaugos veiksmingumui (šiuo klausimu žr. 2007 m. kovo 13 d. Sprendimo *Unibet*, C-432/05, Rink. p. I-2271, 77 punktą).
- 60 Iš tikrųjų, kaip generalinė advokatė pažymėjo savo išvados 50 punkte, be šios galimybės visais atvejais, kai, kaip ir pagrindinėje byloje, priverstinis vykdymas iš hipoteka įkeisto turto atliekamas prieš bylą iš esmės nagrinėjančiam teismui priimant sprendimą, kuriuo sutarties sąlyga, kuria pagrįsta hipoteka, pripažįstama nesąžininga, o priverstinio vykdymo procesas dėl to – niekiniu, toks sprendimas minėtam vartotojui leistų užtikrinti tik *a posteriori* apsaugą vien žalos atlyginimo pobūdžio, kuri nėra pilna bei pakankama ir nei tinkama, nei veiksminga priemonė užkirsti kelią šios sąlygos naudojimui, priešingai nei numatyta Direktyvos 93/13 7 straipsnio 1 dalyje.
- 61 Tokia išvada taikoma juo labiau tuo atveju, kai, kaip ir pagrindinėje byloje, turtas, kuris yra hipotekos dalykas, yra vartotojo, kuriam padaryta žala, ir jo šeimos būstas, nes šis vartotojų apsaugos mechanizmas, apimantis tik žalos ir palūkanų atlyginimą, neleidžia užkirsti kelio galutinai ir neatšaukiamai prarasti minėtą būstą.
- 62 Kaip pažymėjo prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, dėl to pardavėjams ar tiekėjams pakanka inicijuoti tokią priverstinio vykdymo hipoteka apsaugoto skolinio įsipareigojimo procedūrą, kad iš esmės būtų panaikinta vartotojų galimybė pasinaudoti direktyva siekiama apsauga, o tai irgi prieštarautų Teisingumo Teismo praktikai, pagal kurią tarp pardavėjo ar tiekėjo ir vartotojo pagal nacionalinę teisę vykdomo teismo proceso specifinės savybės negali daryti poveikio teisinei apsaugai, kurią vartotojai turi turėti pagal šios direktyvos nuostatas (šiuo klausimu žr. minėto Sprendimo *Banco Español de Crédito* 55 punktą).
- 63 Šiomis aplinkybėmis reikia pripažinti, kad neatrodo, jog pagrindinėje byloje nagrinėjamos Ispanijos teisės nuostatos atitinka veiksmingumo principą, nes dėl jų vykstant pardavėjų ar tiekėjų inicijuotoms priverstinio vykdymo hipoteka apsaugoto skolinio įsipareigojimo procedūroms, kuriuose vartotojai yra atsakovai, tampa neįmanoma arba pernelyg sudėtinga vartotojams taikyti apsaugą, kurią jiems siekiama suteikti direktyva.

64 Atsižvelgiant į išdėstytus argumentus, į pirmąjį klausimą reikia atsakyti taip, kad direktyva draudžia valstybės narės teisės nuostatas, kaip antai nagrinėjamas pagrindinėje byloje, kuriose vykstant priverstinio vykdymo hipoteka apsaugoto skolinio išipareigojimo procedūrai nenumatyti prieštaravimo pagrindai, susiję su sutarties sąlygos, kuria grindžiamas vykdomasis dokumentas, nesąžiningumu, ir pagal kurias byla iš esmės nagrinėjamam teismui, turinčiam jurisdikciją įvertinti tokios sąlygos nesąžiningumą, neleidžiama imtis laikinųjų apsaugos priemonių, tarp jų, be kita ko, – sustabdyti minėtą priverstinio vykdymo procesą, kai tokias priemones skirti būtina siekiant užtikrinti visišką galutinio sprendimo veiksmingumą.

Dėl antrojo klausimo

65 Antruoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės prašo patikslinti sąvoką „nesąžininga sąlyga“ sudarančius elementus, atsižvelgiant į direktyvos 3 straipsnio 1 ir 3 dalis bei šios direktyvos priedą, kad būtų galima įvertinti, ar pagrindinėje byloje nagrinėjamos sąlygos, kurios susijusios su priešlaikiniu ilgalaikių sutarčių pasibaigimu, su delspinigių nustatymu, taip pat su susitarimu dėl negrąžintos skolos dydžio apskaičiavimo, yra nesąžiningos.

66 Šiuo klausimu svarbu pažymėti, kad pagal nusistovėjusią teismo praktiką Teisingumo Teismas turi kompetenciją aiškinti direktyvos 3 straipsnio 1 dalyje bei šios direktyvos priede pavartotą sąvoką „nesąžininga sąlyga“ ir pateikti kriterijus, kuriuos nacionalinis teismas gali arba turi taikyti vertindamas sutarties sąlygą pagal direktyvos nuostatas, turint omenyje tai, kad šis teismas, remdamasis minėtais kriterijais ir atsižvelgdamas į nagrinėjamo atvejo aplinkybes, turi priimti sprendimą dėl tam tikros sutarties sąlygos konkretaus kvalifikavimo. Remiantis tuo, darytina išvada, kad Teisingumo Teismui pakanka prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui pateikti gaires, į kurias jis turi atsižvelgti vertindamas aptariamą sąlygą nesąžiningumą (žr. 2012 m. balandžio 26 d. Sprendimo *Invitel*, C-472/10, 22 punktą ir jame nurodytą teismų praktiką).

67 Toliau svarbu pažymėti, kad pateikiant nuorodas į sąžiningumo ir ryškaus neatitikimo tarp iš sutarties kylančių šalių teisių ir pareigų vartotojo nenaudai sąvokas, minėtos direktyvos 3 straipsnio 1 dalyje tik abstrakčiai apibrėžiamos aplinkybės, dėl kurių sutarties sąlyga, dėl kurios nebuvo atskirai derėtasi, yra nesąžininga (žr. 2004 m. balandžio 1 d. Sprendimo *Freiburger Kommunalbauten* C-237/02, Rink. p. I-3403, 19 punktą ir minėto Sprendimo *Pannon GSM* 37 punktą).

68 Taigi, kaip pažymėjo generalinė advokatė savo išvados 71 punkte, norint sužinoti, ar dėl sąlygos atsiranda „ryškus“ iš sutarties kylančių šalių teisių ir pareigų „neatitikimas“ vartotojo nenaudai, reikia atsižvelgti į nacionalinės teisės nuostatas, taikytinas tuo atveju, kai nėra susitarimo tarp šalių. Būtent atlikdamas tokią lyginamąją analizę nacionalinis teismas galės įvertinti, ar ir prireikus – kiek dėl sutarties vartotojas atsiduria nepalankesnėje teisinėje situacijoje, palyginti su numatytąja galiojančioje nacionalinėje teisėje. Be to, šiuo tikslu gali pasirodyti svarbu įvertinti teisinę situaciją, kurioje yra minėtas vartotojas, atsižvelgiant į pagal nacionalinės teisės nuostatas turimas priemones užkirsti kelią nesąžiningų sąlygų naudojimui.

69 Kalbant apie tai, kokiomis aplinkybėmis atsiranda toks neatitikimas „nepaisant sąžiningumo reikalavimo“, svarbu konstatuoti, kad atsižvelgiant į direktyvos šešioliką konstatuojamąją dalį, kaip iš esmės pažymėjo generalinė advokatė savo išvados 74 punkte, nacionalinis teismas šiuo tikslu turi patikrinti, ar pardavėjas arba tiekėjas, dorai ir teisingai veikdamas vartotojo atžvilgiu, galėjo pagrįstai tikėtis, jog vartotojas būtų sutikęs su tokia sąlyga, jei dėl jos būtų atskirai derėtasi.

70 Tokiomis aplinkybėmis reikia priminti, kad priede, į kurį daroma nuoroda direktyvos 3 straipsnio 3 dalyje, pateikiamas tik orientacinis ir neišsamus sąlygų, kurias galima laikyti nesąžiningomis, sąrašas (žr. minėto Sprendimo *Invitel* 25 punktą ir jame nurodytą teismų praktiką).

- 71 Be to, vadovaujantis direktyvos 4 straipsnio 1 dalimi, sutarties sąlygos nesąžiningumas vertinamas atsižvelgiant į prekių ar paslaugų, dėl kurių buvo sudaryta sutartis, pobūdį ir remiantis sutarties sudarymo metu buvusiomis visomis jos sudarymo aplinkybėmis (minėtų sprendimų *Pannon GSM* 39 punktą ir *VB Pénzügyi Lízing* 42 punktą). Iš to išplaukia, kad šiuo požiūriu turi būti įvertintos pasekmės, kurias gali sukelti minėta sąlyga pagal sutarčiai taikytiną teisę, o tam reikia įvertinti nacionalinės teisės sistemą (žr. minėto Sprendimo *Freiburger Kommunalbauten* 21 punktą ir 2010 m. lapkričio 16 d. Nutarties *Pohotovost*, C-76/10, Rink. p. I-11557, 59 punktą).
- 72 Būtent atsižvelgdamas į šiuos kriterijus *Juzgado de lo Mercantil n° 3 de Barcelona* turi įvertinti antrajame klausime nurodytų sąlygų nesąžiningumą.
- 73 Konkrečiai kalbant visų pirma apie sąlygą dėl priešlaikinio ilgalaikių sutarčių pasibaigimo per nustatytą laikotarpį skolininkui neįvykdžius išipareigojimų, pažymėtina, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas visų pirma turi patikrinti, kaip pažymėjo generalinė advokatė savo išvados 77 ir 78 punktuose, ar pardavėjo arba tiekėjo teisė reikalauti grąžinti visą paskolą priklauso nuo to, kad vartotojas neįvykdo pareigos, kuri aptariamuose sutartiniuose santykiuose yra esminė, ar ši teisė numatyta tais atvejais, kai toks neįvykdymas yra pakankamai svarbus, palyginti su paskolos trukme ir suma, ar tokia teise nukrypstama nuo šioje srityje taikytinų nuostatų ir ar nacionalinė teisėje numatyta atitinkamų ir veiksmingų priemonių, leidžiančių vartotojui, kuriam taikoma tokia sąlyga, pašalinti minėto reikalavimo grąžinti visą paskolą pasekmes.
- 74 Toliau kalbant apie sąlygą dėl delspinigių nustatymo, reikia priminti, kad atsižvelgiant į direktyvos priedo 1 punkto e papunktį, siejamą su direktyvos 3 straipsnio 1 dalies ir 4 straipsnio 1 dalies nuostatomis, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas visų pirma turės patikrinti, kaip pažymėjo generalinė advokatė savo išvados 85–87 punktuose, pirma, nacionalines taisykles, taikytinas tarp šalių tuo atveju, kai aptariama sutartimi ar kitomis šio tipo su vartotojais sudarytomis sutartimis nepasiektas joks susitarimas, ir, antra, nustatytą delspinigių normą, palyginti su įstatymais nustatyta palūkanų norma, siekiant patikrinti, kad ji tinkama užtikrinti valstybėje narėje siekiamų tikslų įgyvendinimą ir neviršija to, kas būtina jiems pasiekti.
- 75 Galiausiai, kalbant apie sąlygą dėl vienašališkai skolintojo atliekamo negrąžintos skolos, susijusios su galimybe pradėti priverstinio vykdymo hipoteka apsaugoto skolinio išipareigojimo procedūrą, sumos apskaiciavimo, reikia pripažinti, kad atsižvelgdamas į direktyvos priedo 1 punkto q papunktį, taip pat į tos pačios direktyvos 3 straipsnio 1 dalyje ir 4 straipsnio 1 dalyje nurodytus kriterijus prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas visų pirma turi įvertinti, ar ir prireikus – kiek atitinkama sąlyga nukrypstama nuo nesant susitarimo tarp šalių taikytinų nuostatų taip, kad vartotojui, atsižvelgiant į jo turimas procesines priemones, tampa sunkiau kreiptis į teismą ir pasinaudoti teise į gynybą.
- 76 Atsižvelgiant į tai, kas pasakyta, į antrąjį klausimą reikia atsakyti, kad:
- Direktyvos 3 straipsnio 1 dalis aiškinama taip:
 - „ryškaus neatitikimo“ vartotojo nenaudai sąvoka turi būti įvertinta analizuojant nacionalinės teisės nuostatas, taikytinas tuo atveju, kai nėra susitarimo tarp šalių, siekiant įvertinti, ar ir kiek dėl sutarties vartotojas atsiduria nepalankesnėje teisinėje padėtyje, palyginti su numatyta galiojančioje nacionalinėje teisėje. Be to, šiuo tikslu gali pasirodyti svarbu įvertinti teisinę situaciją, kurioje yra minėtas vartotojas, atsižvelgiant į pagal nacionalinės teisės nuostatas turimas priemones užkirsti kelią nesąžiningų sąlygų naudojimui,
 - siekiant sužinoti, ar atsiranda neatitikimas „nepaisant sąžiningumo reikalavimo“, svarbu patikrinti, ar pardavėjas arba tiekėjas, dorai ir teisingai veikdamas vartotojo atžvilgiu, galėjo pagrįstai tikėtis, jog vartotojas būtų sutikęs su atitinkama sąlyga, jei dėl jos būtų atskirai derėtasi.

- Direktyvos 3 straipsnio 3 dalį reikia aiškinti taip, kad priede, į kurį daroma nuoroda šioje nuostatoje, pateikiamas tik orientacinis ir neišsamus sąlygų, kurias galima laikyti nesąžiningomis, sąrašas.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

- ⁷⁷ Kadangi šis procesas pagrindinės bylos šalims yra vienas iš etapų prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nagrinėjamoje byloje, bylinėjimosi išlaidų klausimą turi spręsti šis teismas. Išlaidos, susijusios su pastabų pateikimu Teisingumo Teismui, išskyrus tas, kurias patyrė minėtos šalys, nėra atlygintinos.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (pirmoji kolegija) nusprendžia:

1. 1993 m. balandžio 5 d. Tarybos direktyvą 93/13/EEB dėl nesąžiningų sąlygų sutartyse su vartotojais reikia aiškinti kaip draudžiančią valstybės narės teisės nuostatas, kaip antai nagrinėjamas pagrindinėje byloje, kuriose vykstant priverstinio vykdymo hipoteka apsaugoto skolinio įsipareigojimo procedūrai nenumatyti prieštaravimo pagrindai, susiję su sutarties sąlygos, kuria grindžiamas vykdomasis dokumentas, nesąžiningumu, ir pagal kurias bylą iš esmės nagrinėjančiam teismui, turinčiam jurisdikciją įvertinti tokios sąlygos nesąžiningumą, neleidžiama imtis laikinųjų apsaugos priemonių, tarp jų, be kita ko, – sustabdyti minėtą priverstinio vykdymo procesą, kai tokias priemones skirti būtina siekiant užtikrinti visišką galutinio sprendimo veiksmingumą.
2. Direktyvos 93/13 3 straipsnio 1 dalį reikia aiškinti taip:
 - „ryškaus neatitikimo“ vartotojo nenaudai sąvoka turi būti įvertinta analizuojant nacionalinės teisės nuostatas, taikytinas tuo atveju, kai nėra susitarimo tarp šalių, siekiant įvertinti, ar ir kiek dėl sutarties vartotojas atsiduria nepalankesnėje teisinėje padėtyje, palyginti su numatyta galiojančioje nacionalinėje teisėje. Be to, šiuo tikslu gali pasirodyti svarbu įvertinti teisinę situaciją, kurioje yra minėtas vartotojas, atsižvelgiant į pagal nacionalinės teisės nuostatas turimas priemones užkirsti kelią nesąžiningų sąlygų naudojimui,
 - siekiant sužinoti, ar atsiranda neatitikimas „nepaisant sąžiningumo reikalavimo“, svarbu patikrinti, ar pardavėjas arba tiekėjas, dorai ir teisingai veikdamas vartotojo atžvilgiu, galėjo pagrįstai tikėtis, jog vartotojas būtų sutikęs su atitinkama sąlyga, jei dėl jos būtų atskirai derėtasi.

Direktyvos 3 straipsnio 3 dalį reikia aiškinti taip, kad priede, į kurį daroma nuoroda šioje nuostatoje, pateikiamas tik orientacinis ir neišsamus sąlygų, kurias galima laikyti nesąžiningomis, sąrašas.

Parašai.